

Vem får försvara Sverige?

En studie om social snedrekrytering till värnplikt

Peter Bäckström

FOI-R--5914--SE

Mars 2026

Peter Bäckström

Vem får försvara Sverige?

En studie om social snedrekrytering till värnplikt

Titel	Vem får försvara Sverige? – En studie om social snedrekrytering till värnplikt
Title	Who Gets to Defend the Country? – A Study of Social Selection in Sweden's Conscription System
Rapportnr	FOI-R--5914--SE
Månad	Mars
Utgivningsår	2026
Antal sidor	41
ISSN	1650-1942
Uppdragsgivare	Försvarsmakten
Forskningsområde	Försvarsekonomi
FoT-område	Militära professionen
Projektnr	E12620
Godkänd av	Per Sonnerby
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Bild: Victor Persson, Försvarsmakten

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

Allmän värnplikt ses ofta som ett sätt att uppnå en bred folkförankring av försvaret. Samtidigt saknas det kunskap om hur den sociala sammansättningen faktiskt ser ut för de ungdomar som gör värnplikt i Sverige.

Denna rapport bidrar med ny kunskap genom att studera hur socioekonomisk bakgrund hänger ihop med värnpliktsutbildning. Syftet är dels att beskriva skillnader i inskrivning till värnplikt med utgångspunkt i föräldrarnas utbildningsnivå, dels att undersöka vilka faktorer som kan förklara dessa skillnader. Analysen baseras på registerdata för omkring 500 000 totalförsvarspliktiga ungdomar födda mellan 2000 och 2004.

Resultaten visar på ett tydligt samband mellan inskrivning till värnplikt och socioekonomisk status; ju högre utbildning föräldrarna har desto vanligare är det att bli inskriven till värnplikt. Ungdomar från socioekonomiskt starka miljöer är därför tydligt överrepresenterade bland de som gör värnplikt.

Den sociala snedrekryteringen beror huvudsakligen på att ungdomar med högutbildade föräldrar uppfyller kraven för att få mönstra och göra värnplikt i betydligt högre utsträckning än personer med lågutbildade föräldrar. Det kan därför sägas finnas en konflikt mellan två motstridiga mål: dels att den bäst lämpade ska skrivas in för värnplikt, dels att genom värnplikten uppnå en social representation inom det svenska försvaret.

Nyckelord: värnplikt, mönstring, social snedrekrytering, folkförankring

Summary

Conscription is often viewed as a tool for achieving broad public support and participation in the national defence. At the same time, very little is known about the social composition of the young people who serve in Sweden's conscription system.

This report contributes new knowledge by examining how socio-economic background relates to military service. The analysis is based on register data covering approximately 500,000 Swedish individuals subject to total defence duty, born between 2000 and 2004.

The results show a clear link between conscription service and socio-economic status: the higher the parents' level of education, the more likely the individual is to be enrolled for military service. Young people from socio-economically advantaged backgrounds are therefore clearly overrepresented among those who serve.

This social gradient in recruitment is largely explained by the fact that young people with highly educated parents meet the military's requirements to a much greater extent than those with less educated parents. This creates tension between two competing goals: on the one hand, selecting those who are best suited for service; and on the other, achieving social representation within Sweden's military defence through conscription.

Keywords: conscription, military recruitment, socio-economic background

Innehåll

1	Inledning	7
2	Bakgrund	9
	2.1 Mönstringsprocessen	9
	2.2 Tidigare forskning och tänkbara mekanismer	11
3	Data och metod	14
	3.1 Datakällor.....	14
	3.2 Variabler	15
	3.2.1 Variabler från mönstringsprocessen.....	15
	3.2.2 Socioekonomisk bakgrund	16
	3.3 Statistiska analyser.....	17
4	Resultat	19
	4.1 Social snedrekrytering till värnplikt	19
	4.2 Vad kan förklara den sociala snedrekryteringen?	22
	4.2.1 Mönstringens första steg: kallelse till mönstringstester..	22
	4.2.2 Mönstringens andra steg: mönstringstester och inskrivning	24
5	Diskussion	26
6	Referenser	30
	Bilaga 1: Andel som uppfyller lägsta krav	35
	Bilaga 2: Ytterligare indikatorer på social snedrekrytering.....	37
	Bilaga 3: Samband mellan inskrivning och skolbetyg.....	41

1 Inledning

Värnplikten som samhällsinstitution har traditionellt vilat på en politisk föreställning om att Sveriges försvar är en angelägenhet för hela den svenska befolkningen och att värnplikten bidrar till folkförankringen av det militära försvaret (Kaarkoski & Häkkinen, 2022; M. Lindberg, 2019; Stanar, 2025; Strand, 2023; Sturfelt, 2014).¹ Denna folkförankring ses i sin tur ofta som en förutsättning för det militära försvarets legitimitet (Armor & Gilroy, 2010; Jonsson m.fl., 2024; Ledberg, 2019; Lillemäe m.fl., 2024).² Utifrån detta synsätt framställs värnplikten ofta som ett medel för att skapa en militär organisation som är socialt och demografiskt representativ för samhället (Krebs, 2009).

I debatten om värnpliktens roll och funktion finns också tydliga föreställningar om att den militära utbildningskontexten har en viktig uppgift i att överbrygga sociala klyftor i samhället (Krebs, 2004). Dessa tankar utgår ofta från ett implicit antagande om att det finns en ganska hög grad av social heterogenitet bland de som gör värnplikt (Almén, 2025).

Det är dock inte säkert att värnplikt per automatik leder till en social representation inom den militära organisationen. De unga män och kvinnor som idag gör värnplikt i Sverige utgör endast en liten del en hel årskull. Av de drygt 100 000 svenskar som föddes 2005 var det exempelvis 7 000 som skrevs in till grundutbildning med värnplikt (Plikt- och prövningsverket, 2025).³ Dessa ungdomar utgör inte ett slumpmässigt urval av Sveriges befolkning; vilka som gör värnplikt är resultatet av ett mönstringssystem som aktivt väljer ut vilka som får, och inte får, göra lumpen utifrån både individens motivation och förmågor i relation till de krav som Försvarsmakten ställer. I vilken mån de inskrivna ungdomarna speglar Sveriges befolkning beror därmed på hur dessa faktorer hänger samman med individens sociala bakgrund.

Social snedrekrytering innebär en snedfördelning i vilka grupper som rekryteras till en viss utbildning eller ett visst yrke, och har sedan länge betraktats som ett samhällsligt problem, åtminstone i förhållande till högre utbildning (Erikson & Jonsson, 1993). Snedrekrytering gör dels att arbetsmarknaden och samhället går miste om individer som är väl lämpade för högre studier, men det kan också anses

¹ Strand (2023) noterar dock frånvaron av folkförankring som ett explicit politiskt argument vid återaktiveringen av den svenska värnplikten 2017. Istället tenderade argumenten, enligt Strand, att fokusera på återaktiveringen som en oundviklig konsekvens ett försämrat omvärldsläge, snarare än som ett ändamål i sig.

² Samtidigt är det viktigt att understryka att kopplingen mellan värnplikt och förtroendet för samhällets institutioner, överlag, är allt annat än glasklar. Bove m.fl. (2022) argumenterar exempelvis för att sambandet är det omvända och att värnpliktstjänstgöring, något paradoxalt, snarare bidrar till att minska förtroendet för demokratins institutioner. Almén (2025) undersöker den kausala effekten av värnplikt på olika former av samhällsengagemang och finner endast obetydliga effekter.

³ Antalet ungdomar som gör värnplikt kommer dock att öka i framtiden och år 2032 planerar Försvarsmakten att grundutbilda omkring 12 000 värnpliktiga (Försvarsmakten, 2025).

vara orättvist och odemokratiskt att uppväxtförhållanden påverkar en persons möjligheter att studera vid högskolan (Dryler, 2020). Medan svensk forskning under lång tid intresserat sig för social snedrekrytering i det svenska (civila) utbildningssystemet (Bryntesson & Börjesson, 2021; Holmlund & Nybom, 2023; Ranehill, 2002), finns det förvånansvärt lite forskning om hur social bakgrund hänger ihop med militär utbildning.

I en tidigare studie från FOI undersökte Bäckström (2025) hur *inställningen* till att göra grundutbildning med värnplikt skiljer sig åt mellan olika sociala grupper och konstaterade att det endast fanns mycket små skillnader med utgångspunkt i föräldrarnas utbildning och inkomst. Samtidigt säger detta ganska lite om hur den sociala sammansättningen på de värnpliktiga faktiskt ser ut: bara för att en person *vill* göra lumpen, behöver det inte betyda att han eller hon faktiskt *får* göra det.

Syftet med denna rapport är att bidra med ny kunskap genom att studera hur föräldrarnas socioekonomiska status hänger ihop med värnpliktstjänstgöring i Sverige. Rapporten utgår från två huvudsakliga frågeställningar: Finns det skillnader i inskrivning till värnplikt mellan ungdomar beroende på föräldrarnas utbildningsnivå? Och om sådana skillnader finns, vilka faktorer kan förklara att de uppstår? Kunskap inom detta område är viktigt för att få en djupare förståelse för hur värnpliktsinstitutionen fungerar och vilka faktorer som påverkar den sociala sammansättningen inom det svenska försvaret. Det är något som i sin tur kan påverka både den militära organisationens effektivitet och dess relation till det civila samhället. Inte minst är det en mycket intressant fråga ur ett bredare samhällsvetenskapligt perspektiv.

Studien utgår från registerdata som har länkats samman från Plikt- och provningsverket, Statistiska centralbyrån, och Skolverket. Datamaterialet innehåller information från mönstringsprocessen, men också bakgrundsinformation om individen och dennes föräldrar. Allt som allt omfattar datamaterialet information om omkring 500 000 totalförsvarspliktiga individer födda mellan 2000 och 2004.

Resten av rapporten är upplagd på följande sätt: nästa avsnitt ger en överblick av mönstringsprocessen och tidigare forskning inom området. Avsnitt 3 beskriver data och metod, inklusive de statistiska analyser som används i studien. Avsnitt 4 presenterar resultaten, med en analys av skillnader i inskrivning mellan olika socioekonomiska grupper och en analys om vad som kan förklara de observerade skillnaderna mellan grupperna. Det avslutande avsnittet innehåller en diskussion av rapportens resultat.

Rapporten är skriven inom ramen för ett flerårigt forskningsprojekt som finansieras genom Försvarsmaktens medel för forskning- och teknikutveckling (FoT Militära professionen).

2 Bakgrund

2.1 Mönstringsprocessen

Personalförsörjningen av Sveriges militära försvar bygger på värnplikt. Det betyder att svenska medborgare, från det år de fyller 18 år, är skyldiga att genomgå mönstring och, om de skrivs in, genomföra militär grundutbildning. Mönstringsprocessen inleds med att Plikt- och prövningsverket i början av varje år skickar ut ett så kallat mönstringsunderlag till alla svenska medborgare som under året kommer fylla 18 år. Mönstringsunderlaget är ett webbformulär som består av omkring 40 frågor som handlar om hälsa, fysik, skolgång, personlighet, och motivation till värnpliktsutbildning. Enligt svensk lag måste alla svar vara sanningsenliga och den som inte svarar på underlaget riskerar att åtalas och dömas till böter.⁴

Utifrån svaren på mönstringsunderlaget väljer Plikt- och prövningsverket ut vilka som ska kallas till mönstring och genomföra tester. Utgångspunkten är att kalla de som har bäst förutsättningar att klara mönstringen. Antalet ungdomar som kallas till mönstring har ökat succesivt efter värnpliktens återaktivering. Under år 2021 kallades omkring 16 200 personer till mönstring – motsvarande siffra för år 2024 var 27 900 (Plikt- och prövningsverket, 2024, 2025). Även om Plikt- och prövningsverket prioriterar ungdomar som är positivt inställda till att göra grundutbildning, kan också de som anger att de är negativa till värnplikt bli kallade till mönstring.⁵

⁴ Vissa personer är undantagna från skyldigheten att svara på mönstringsunderlaget. Det handlar bland annat om svenska medborgare som är folkbokförda utomlands, personer som är intagna för vård, och personer som har assistansersättning från Försäkringskassan. Mer om mönstringsprocessen går att läsa på Plikt- och prövningsverkets hemsida: <https://www.pliktverket.se/monstring-och-varnplikt>

⁵ Personer som inte blir kallade på mönstring (inkl. personer från äldre årskullar) har en möjlighet att ansöka om att göra en frivillig antagningsprövning, och på den vägen bli inskriven till grundutbildning med värnplikt. De allra flesta som skrivits in till grundutbildning med värnplikt sedan år 2018 har dock kommit från de mönstrade årskullarna (se Jonsson, 2024).

Den som blir kallad till mönstring är skyldig att komma till Plikt- och provningsverkets lokaler för att genomföra tester, bedömningar och undersökningar. Mönstringen tar en till två dagar och omfattar:

- ett begåvningsstest (inskrivningsprov)
- en läkarundersökning
- test av syn och färgseende
- hörselundersökning
- mätning av puls, blodtryck och EKG
- ett konditionstest
- ett styrketest
- ett psykologsamtal

I slutet av mönstringen får den som mönstrar träffa en inskrivningshandläggare som matchar mönstringsresultaten mot olika utbildningar i Försvarmakten. Den som mönstrar kan själv lämna önskemål, men i slutändan är det inskrivningshandläggaren som avgör vem som ska skrivas in till grundutbildning med värnplikt. Utgångspunkten vid inskrivningen är att placera de mönstrande utifrån vem som är bäst lämpad för en viss befattning, vilket betyder att personen som skrivs in ska vara den person vars mönstringsresultat bäst motsvarar befattningskraven.⁶ Vid mötet med inskrivningshandläggaren får den mönstrande ett preliminärt besked om han eller hon ska göra grundutbildningen. Senast fyra månader efter mönstringsdagen lämnar Plikt- och provningsverket ett slutligt besked.

Det finns en stor mängd olika utbildningsinriktningar för värnpliktiga. Testresultaten från mönstringen, tillsammans med rådande konkurrens om en viss utbildningsplats, avgör vilken utbildning som den mönstrande skrivs in till.⁷ Utbildningen för meniga soldater eller sjömän är oftast 9 eller 10 månader lång. För den som ska bli grupp-, plutons- eller kompanibefäl, eller utbildas mot en särskild befattning, är utbildningstiden 11 eller 15 månader.⁸

⁶ Denna princip, att den bäst lämpade ska skrivas in för tjänstgöring och att bedömningen av lämplighet ska grundas på mönstringsresultaten, regleras i lagen om totalförsvarsplikt (SFS 1994:1809) och i Totalförsvarets rekryteringsmyndighets föreskrifter om totalförsvarsplikt (TRMFS 2017:1). I praktiken innebär det att myndigheten inte får kvotera in eller särbehandla personer av andra skäl än deras mönstringsresultat och, i viss mån, deras intresse och motivation.

⁷ Enligt Totalförsvarets rekryteringsmyndighets föreskrifter om totalförsvarsplikt (TRMFS 2017:1) är huvudregeln att inskrivning för tjänstgöring ska ske genom urval. Det innebär att de totalförsvarspliktiga, vid beslut om vem som ska skrivas in, rangordnas utifrån sina mönstringsresultat och jämförs med varandra.

⁸ Mer om den militära grundutbildningen går att läsa på Försvarmaktens hemsida: <https://jobb.forsvarsmakten.se/sv/utbildning/grundutbildning/>

2.2 Tidigare forskning och tänkbara mekanismer

En stor del av den samhällsvetenskapliga forskning som handlar om social representation i militären har sina rötter i USA. Ända sedan det amerikanska försvaret på 1970-talet övergick till att bli ett renodlat yrkesförsvaret har frågan om vilka samhällsgrupper som söker sig till militären varit en aktuell fråga för både politiska debattörer och forskare. Den amerikanska sociologen Charles Moskos (1977) menade att övergången från värnplikt till yrkesförsvaret skulle innebära att det amerikanska försvaret gick från *institutionella* värden (plikt, lojalitet, uppoffring), till mer *yrkesinriktade* överväganden bland rekryterna (ekonomisk försörjning, sysselsättning, utbildning). Morris Janowitz (1975) argumenterade, i sin tur, för att en social snedrekrytering till militären kunde leda till en värderingsmässig splittring och försvåra en civil kontroll över den militära organisationen.

Många uttryckte på så vis en oro över att övergången till ett yrkesförsvaret skulle medföra att den amerikanska militären i allt större utsträckning skulle komma att rekrytera ur socioekonomiskt svaga grupper (Armor, 1996; Krebs, 2009). Under de första decennierna av yrkesförsvaret i USA visade sig denna farhåga också beaktansvärd; det amerikanska försvaret (i synnerhet armén) kom i allt högre utsträckning att hämta sina soldater från minoriteter och ekonomiskt utsatta grupper (Armor & Gilroy, 2010; Lutz, 2008).

Under de senaste decennierna har den sociala sammansättningen i USA:s militär dock förändrats. Till exempel har andelen afro-amerikanska rekryter minskat kontinuerligt sedan 1990-talet (Armor & Gilroy, 2010). Asoni m.fl. (2022) jämför amerikanska rekryter födda på 1950- och 1960-talet med rekryter födda på 1980-talet utifrån flera sociala bakgrundsfaktorer, bland annat föräldrarnas inkomster. För den äldre kohorten var rekryteringen tydligt koncentrerad till unga från hushåll med lägre inkomster. För den yngre kohorten såg mönstret annorlunda ut: här var det barn till föräldrar i den fjärde inkomstkvintilen (alltså hushåll strax över genomsnittet) som oftast tog värvning. Sammantaget menar Asoni m.fl. (2022, s. 606) därför att USA:s försvarsmakt sedan början av 2000-talet i huvudsak har rekryterat från medelklassen snarare än från de fattigaste (eller de rikaste) grupperna.

En tänkbar förklaring till varför benägenheten att söka sig till militären skiljer sig mellan olika samhällsgrupper är att *alternativkostnaden* för tjänstgöring varierar beroende på individens sociala bakgrund (Anderson m.fl., 2020; Asoni m.fl., 2022; Torgler, 2003).⁹ Enligt detta teoretiska perspektiv medför militär tjänstgöring en kostnad för individen i och med att inträdet på arbetsmarknaden eller övergång i högre studier skjuts på framtiden (Bingley m.fl., 2020). Eftersom individer från

⁹ Alternativkostnad (eng. *opportunity cost*) är ett ekonomiskt begrepp som beskriver värdet av det näst bästa handlingsalternativet; det värde som en person måste försaka när han eller hon väljer ett alternativ framför ett annat (för en fördjupning, se Stone, 2015).

socioekonomiskt svaga miljöer kan tänkas ha sämre utsikter på den civila arbetsmarknaden, medan individer från en högre socioekonomisk bakgrund har större möjligheter i det civila arbetslivet, kan de ekonomiska incitamenten för militärtjänst därför skilja sig mellan grupperna (Asoni m.fl., 2022). Ett arbete inom militären kan dessutom tänkas erbjuda särskilda fördelar (och därmed också starkare incitament) för minoriteter och andra grupper som löper risk att marginaliseras på den civila arbetsmarknaden (Armor & Gilroy, 2010; Elder, 1986; Greenberg m.fl., 2022; Kleykamp, 2009, 2013; Lundquist, 2008).

Samtidigt är det viktigt att beakta att det finns två faktorer som avgör vem som tjänstgör inom den militära organisationen: dels utbudet av individer som vill tjänstgöra, dels militärens efterfrågan på personal (Ellwood & Wise, 1987). Vem som faktiskt tjänstgör avgörs av skärningspunkten mellan dessa två faktorer. Bara för att en person *vill* tjänstgöra i försvaret, behöver det alltså inte betyda att han eller hon faktiskt *får* göra det (Bachman m.fl., 2000). Och vem som får tjänstgöra i försvaret tycks ha förändrats under senare decennier. Asoni m.fl. (2022) argumenterar för att teknologisk utveckling, likväl som en förändrad militär doktrin, inom det amerikanska försvaret har lett till en förändring i kraven på nya rekryter:

Den ökade komplexiteten i modern [militär] taktik och doktrin, det växande antalet hot som de väpnade styrkorna möter på taktisk nivå, den högre komplexiteten i moderna vapensystem samt det behov av synkronisering och samordning som avancerad teknologi ger upphov till har gjort krigföring mer krävande och därmed höjt kraven på rekryternas kognitiva, icke-kognitiva och fysiska förmågor. (Asoni m.fl., 2022, s. 606, författarens översättning)

Dessa ökade krav på kompetens och färdigheter är, enligt Asoni m.fl. (2022), huvudförklaringen till att den amerikanska militären i lägre utsträckning än tidigare rekryterar från socioekonomiskt svaga grupper. En viktig insikt är här att det varken är särbehandling från militärens sida, eller förändrade preferenser i olika befolkningsgrupper, som driver den förändrade sociala sammansättningen i rekryteringen. Utan det handlar snarare om att teknologisk utveckling förändrar de kunskaper och färdigheter som arbetsgivaren efterfrågar, vilket i sin tur påverkar den sociala sammansättningen i efterfrågan på arbetskraft.¹⁰

Också i en svensk kontext har forskare pekat på hur teknikutvecklingen påverkar personalförsörjningen till försvaret. I en FOI-rapport från 2021 diskuterar Johansson (2021) hur teknikutvecklingen påverkar den militära personalförsörjningen och noterar att militära organisationer under 1900-talet genomgick en dramatisk omvandling där andelen stridande trupper minskade kraftigt och ersattes av stödjande funktioner.¹¹ Johansson (2021, s. 37) menar att det på så vis

¹⁰ Detta fenomen brukar i den nationalekonomiska litteraturen beskrivas med det engelska begreppet *skill biased technological change*. För en överblick i en svensk arbetsmarknadskontext, se Graetz (2020). Johansson (2021) diskuterar också begreppet med utgångspunkt i det svenska försvarets personalförsörjning.

¹¹ Fördelningen mellan stridande och stödjande trupper brukar på engelska kallas för *tooth-to-tail-ratio* (se Boehmke m.fl., 2015 och Lake, 2019).

skett en ”omfördelning av arbetskraft inom det militära, med en ökande andel stödjande i förhållande till stridande personal, och där andelen arbetsuppgifter med högre krav på färdigheter ökat”. Denna utveckling tyder således på att teknologiska förändringar inte bara påverkar den militära organisationens struktur, utan också leder till allt högre kompetenskrav på försvarets personal.

Om den förändrade kravbilden i den militära personalförsörjningen har lett till en förändring i vilka sociala grupper som rekryteras till det svenska försvaret finns det dock väldigt lite kunskap om. Flera tidigare studier som utvärderar kausala effekter av värnpliktsutbildning har förvisso berört eller snuddat vid frågan om social representation inom det ”äldre” svenska värnpliktsförsvaret (Almén, 2025, 2026; Grönqvist & Lindqvist, 2016; Hjalmarsson & Lindquist, 2019), men det finns, av allt att döma, ingen tidigare publicerad vetenskaplig studie som explicit fokuserar på vilka sociala grupper som tjänstgör inom dagens värnpliktsförsvaret. Och även om tidigare studier, som undersökt svenska ungdomars *inställning* till att göra värnplikt, visar att skillnaderna är ganska små mellan olika socio-ekonomiska grupper (Bäckström, 2025), säger det förmodligen ganska lite om hur den sociala representationen inom dagens selektiva värnpliktsförsvaret faktiskt ser ut. Denna kunskapslucka utgör utgångspunkten för denna studie.

3 Data och metod

3.1 Datakällor

Denna studie använder oidentifierade registerdata från olika källor för att undersöka hur socioekonomisk bakgrund hänger ihop med värnpliktstjänstgöring i Sverige. Studiepopulationen är totalförsvarspliktiga individer födda mellan 2000 och 2004 och är hämtad från Plikt- och prövningsverket.¹² Totalt omfattar studiepopulationen 476 623 svenska män och kvinnor födda mellan 2000 och 2004.¹³ Av dessa blev 74 586 kallade till mönstring, varav 19 416 personer därefter skrevs in till grundutbildning med värnplikt under åren 2018 till 2022.

Från Plikt- och prövningsverket hämtades data från mönstringsprocessens olika steg. Detta gjorde det möjligt att följa en individ från det att han eller hon skickade in sitt mönstringsunderlag, till dess att han eller hon (eventuellt) skrevs in till grundutbildning med värnplikt.

Datamaterialet från Plikt- och prövningsverket länkades samman med data från Statistiska centralbyråns (SCB) LISA-databas, vilken innehåller information om ett antal variabler kopplade till utbildning och arbetsmarknad, för totalbefolkningen.¹⁴ Databasen innehåller också en koppling mellan individen och dennes föräldrar. Från LISA-databasen hämtades, utöver grundläggande demografisk information om individen, information om dennes socioekonomiska bakgrund, vilket i det här fallet fångas av föräldrarnas utbildningsnivå.

Information om betyg i årskurs 9 hämtades (genom SCB) från Skolverket och avser individens meritvärde. Meritvärdet är summan av de 16 bästa betygen i årskurs 9, där betyget A ger 20 poäng.¹⁵

All bearbetning och alla analyser av det anonymiserade datamaterialet skedde genom en särskild plattform som SCB tillhandahåller. Datamaterialet kunde på så

¹² Personer som frivilligt ansökt om att göra antagningsprövning och därefter blivit inskrivna till grundutbildning ingår inte i datamaterialet.

¹³ För vissa av variablerna hämtade från SCB och Skolverket förekommer internt bortfall. Exempelvis saknas uppgift om föräldrarnas högsta utbildningsnivå för 6 846 individer (1,4 procent) och information om meritvärde i årskurs nio för 6 741 individer (1,4 procent). Det totala antalet observationer som ingår i respektive analys redovisas i anslutning till varje figur. Regressionsmodellerna skattas endast på observationer som har fullständig information för samtliga variabler som ingår i den mest omfattande (kompletta) modellen.

¹⁴ Förkortningen LISA står för *Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier*.

¹⁵ Mer information om hur meritvärdet beräknas finns på Skolverkets hemsida: <https://utbildningsguiden.skolverket.se/gymnasieskolan/ansokan-behorighet-och-meritvarde/behorighetsregler-och-meritvarde>

vis studeras utan att individdata behövde lämna SCB:s servrar. Forskningsprojektet har vidare genomgått etisk granskning av Etikprövningsmyndigheten (Dnr 2024-04785-01).

3.2 Variabler

3.2.1 Variabler från mönstringsprocessen

Information från den militära mönstringsprocessen hämtades från Plikt- och provningsverket och består av flera variabler. Dels ingår variabler som beskriver om personen kallats till mönstring och om personen skrivits in till grundutbildning, samt vilken inriktning personen i så fall har fått. Dels ingår variabler som beskriver personernas inställning till att göra värnplikt och hur personen har presterat under mönstringsprocessen.

I mönstringsunderlaget får individerna ange sin inställning till att göra grundutbildning med värnplikt. Frågorna som använts har varierat något mellan årskullar, men de har alla handlat om att låta individerna ta ställning till påståenden om motivation, upplevd nytta och egen förmåga att genomföra utbildningen. Svaren har lämnats på Likert-skalor som skiljt sig något åt över tid, både i antal svarsalternativ och i formuleringar. För att göra resultaten jämförbara mellan årskullar har dessa svar kodats om till en binär variabel som anger om individen uttryckt en positiv inställning till att göra grundutbildning eller inte. Med denna definition har omkring en tredjedel (32 procent) av mönstringspopulationen en positiv inställning. En mer utförlig beskrivning av hur variabeln har konstruerats finns i Bäckström (2025).

Individens prestation under mönstringsprocessen beskrivs genom variabler som kommer både från mönstringsunderlaget och från själva mönstringstesterna. Mönstringsunderlaget används av Plikt- och provningsverket för att avgöra vilka individer som blir kallade till mönstring. Urvalet sker i flera steg: först sorteras personer bort som bedöms sakna förutsättningar att klara mönstringen, framför allt baserat på Försvarsmaktens medicinska bedömningsgrunder. Därefter kallas en delmängd av de individer som uppfyller dessa grundläggande krav till mönstring, och urvalet sker då med utgångspunkt i deras svar om inställning till grundutbildning, självskattad fysisk förmåga och hälsa samt uppgifter om skolgång och betyg. Från mönstringsunderlaget används i analysen information om huruvida individen uppfyllde de grundläggande kraven för att kunna bli kallad till mönstring samt individens självrapporterade fysiska aktivitetsnivå (hur ofta personen ägnar sig åt fysisk träning eller andra fysiskt krävande aktiviteter).¹⁶

¹⁶ Information om huruvida en individ kvalificerar sig för mönstring baseras på en binär variabel som hämtades direkt från Plikt- och provningsverkets register. Variabeln är inte härledd av författaren utan

Utöver dessa uppgifter används två variabler som beskriver personens prestation under själva mönstringen: resultatet på mönstringens inskrivningsprov respektive skattningen av individens tjänstbarhet ur militärmedicinsk synpunkt. Anledningen till att just dessa två utfall från mönstringstesterna används är att de finns tillgängliga för samtliga mönstrande individer och ligger till grund för huruvida en person gör andra prov och tester under mönstringen. Variabler som beskriver fysisk förmåga, såsom styrke- och konditionstester, ingår däremot inte i analyserna eftersom dessa moment endast genomförs av en del av de mönstrande. Att inkludera dessa variabler skulle därför innebära ett omfattande bortfall.

Inskrivningsprovet är ett begåvningsstest som mäter generell intelligens genom tester av logiskt tänkande, rumsuppfattning, och ordförståelse (se Carlstedt, 2000; Carlstedt & Annell, 2010). Det sammanvägda resultatet från testet ges på en normerad skala i nio diskreta steg (en s.k. Stanine-skala), där nio är det högsta resultatet. Skattningen av tjänstbarhet görs under mönstringen och är en bedömning av personens medicinska och fysiska förmåga att klara av en grundutbildning. Skattningen ges på en diskret skala (A, B, D, E, J, ER), där A innebär att personen kan skrivas in till en stridande befattning med stor rörlighet, och ER innebär att personen inte är tjänstbar (se Försvarmakten, 2023).¹⁷

3.2.2 Socioekonomisk bakgrund

Föräldrarnas utbildningsnivå används som den huvudsakliga indikatorn på individens socioekonomiska bakgrund. Informationen hämtades från SCB:s LISA-databas och avser den högst utbildade biologiska föräldern. De utbildningsnivåer som ingår i analyserna är följande (från högsta till lägsta):

- Forskarutbildning,
- Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (men utan forskarutbildning),
- Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år,
- Gymnasial utbildning 3 år,
- Gymnasial utbildning högst 2 år,
- Förgymnasial.

Utöver dessa kategorier delas individerna i vissa fall även in i tre större grupper beroende på om den högst utbildade föräldern var:

- Lågutbildad (högst tvåårig gymnasial utbildning),

bygger på myndighetens egen sammanvägda bedömning av om de grundläggande medicinska och hälsorelaterade kraven är uppfyllda.

¹⁷ Att en person inte är tjänstbar (ER) behöver inte *nödvändigtvis* betyda att han eller hon blivit underkänd på just läkarundersökningen; det kan också vara så att personen blivit underkänd på något annat moment under mönstringen (inskrivningsprov, muskelstyrka, psykologbedömning, synundersökning, etc.). De övriga tjänstbarhetskategorierna (A–J) baseras däremot på den medicinska bedömning som läkaren gör under mönstringen.

- Medelhögt utbildad (längre än tvåårig gymnasial utbildning men kortare än treårig eftergymnasial utbildning),
- Högutbildad (minst treårig eftergymnasial utbildning).

Som ett komplement till föräldrarnas utbildningsnivå redovisas även sammansättningen på de värnpliktiga utifrån andra sociala bakgrundsfaktorer: föräldrarnas inkomster; migrationsbakgrund; föräldrarnas arbetslöshet; och förekomst av ekonomiskt bistånd inom familjen. Definitionen av dessa variabler framgår i Bilaga 2.

3.3 Statistiska analyser

För att studera vilka faktorer som kan förklara skillnader i värnpliktstjänstgöring mellan olika socioekonomiska grupper används linjära regressionsmodeller. Denna ansats gör det möjligt att undersöka hur skillnaderna *skulle* se ut om, exempelvis, personer med lågutbildade föräldrar hade haft samma inställning till att göra värnplikt som personer med högutbildade föräldrar. Om skillnaderna mellan grupperna förändras när en förklaringsvariabel inkluderas i regressionsmodellen, innebär det att variabeln samvarierar med skillnadens storlek och därmed utgör en relevant mekanism som kan förklara varför den sociala snedrekryteringen uppstår. Om skillnaden mellan grupperna istället förblir oförändrad när variabeln läggs till, innebär det att variabeln inte kan användas som förklaring.¹⁸

Analysen utgår från två regressionsmodeller; en modell för varje steg i mönstringsprocessen. I båda modellerna är utfallsvariablerna kodade som dummyvariabler, där värdet 1 anger att individen blivit kallad respektive inskriven och värdet 0 att individen inte blivit det. Modellerna skattas med minsta kvadratmetoden (OLS), och resultaten redovisas med 95-procentiga konfidensintervall beräknade utifrån robusta standardfel.

I regressionsmodellen som undersöker skillnader i sannolikheten att bli kallad till mönstring inkluderas, vid sidan av dummyvariabler för föräldrarnas utbildningsnivå, succesivt följande förklaringsvariabler:

- individens inställning till värnplikt, kodad som en dummyvariabel där positiv inställning = 1 och neutral eller negativ inställning = 0,
- huruvida individen uppfyllde de lägsta kraven för att kunna bli kallad till mönstring, kodad som en dummyvariabel där uppfyller kraven = 1 och uppfyller inte = 0,
- individens meritvärde från årskurs nio, behandlad som en kontinuerlig variabel i sin ursprungliga skala,

¹⁸ Den som är intresserad av en mer utförlig diskussion om regressionsanalys hänvisas till grundläggande läroböcker i statistisk regressionsanalys, exempelvis Ruist (2021).

- individens självrapporterade fysiska aktivitetsnivå, kodad till en uppsättning dummyvariabler där varje nivå i svarsskalan (från ”flera gånger i veckan” till ”aldrig”) representeras av en egen indikator.

I regressionsmodellen som undersöker skillnader bland mänstrande i sannolikheten att bli inskriven till värnplikt inkluderas, vid sidan av dummyvariabler för föräldrarnas utbildningsnivå, succesivt följande förklaringsvariabler:

- individens inställning till värnplikt, kodad som en dummyvariabel där positiv inställning = 1 och neutral eller negativ inställning = 0,
- individens prestation på mänstringens begåvningstest, kodad till dummyvariabler motsvarande varje nivå i den ordinala stanine-skalan,
- skattningen av individens tjänstbarhet från mänstringen, kodad till dummyvariabler där varje kategori (A–ER) representeras av en egen indikator.

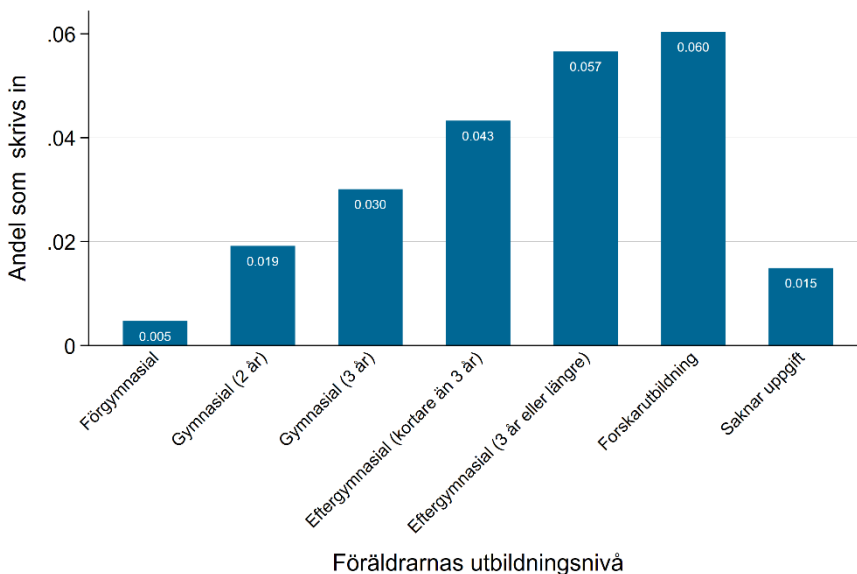
I båda modellerna ingår dessutom kontrollvariabler för kön och födelseår.

4 Resultat

Resultatet är uppdelat i två delar. Den första delen ger en deskriptiv bild av hur sammansättningen ser ut på de som gör värnplikt i Sverige, utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Den andra delen analyserar vad som ger upphov till skillnader i inskrivning mellan de olika grupperna.

4.1 Social snedrekrytering till värnplikt

Ju högre utbildning föräldrarna har desto vanligare är det att bli inskriven till värnplikt. Figur 1 visar att omkring 6 procent av de totalförsvarspliktiga med föräldrar som har en längre eftergymnasial utbildning blev inskrivna. Motsvarande andelar för totalförsvarspliktiga med föräldrar som har en förgymnasial utbildning, eller en kortare gymnasial utbildning, var 0,5 respektive 2 procent. Sannolikheten att en person med högutbildade föräldrar skrivs in till värnplikt är därmed betydligt högre än sannolikheten att en person med lågutbildade föräldrar blir inskriven.

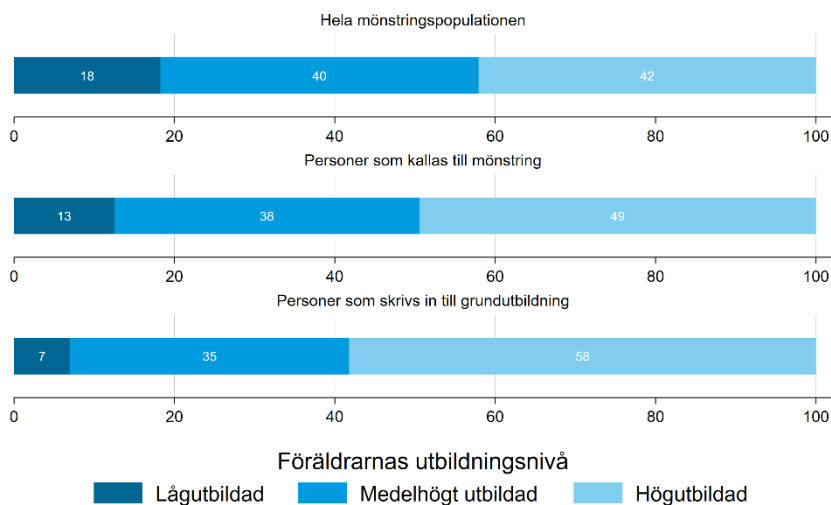

Figur 1. Andel som skrivs in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på föräldrarnas högsta utbildningsnivå. Figuren baseras på data över 476 623 totalförsvarspliktiga, födda mellan 2000 och 2004.

Dessa skillnader gör att den sociala sammansättningen skiljer sig åt mellan de ungdomar som gör, och inte gör, värnplikt. Figur 2 visar hur sammansättningen utifrån föräldrarnas utbildningsnivå förändras över mönstringsprocessens olika steg.

I hela mönstringspopulationen (de ungdomar som svarade på mönstringsunderlaget) hade 42 procent högutbildade föräldrar. Motsvarande siffror för den delmängd av ungdomar som sedan kallades till mönstring och skrevs in till grundutbildning med värnplikt var 49 respektive 58 procent. Ungdomar från socioekonomiskt starka miljöer är på så vis överrepresenterade, både bland de som mönstrar och bland de som gör värnplikt.

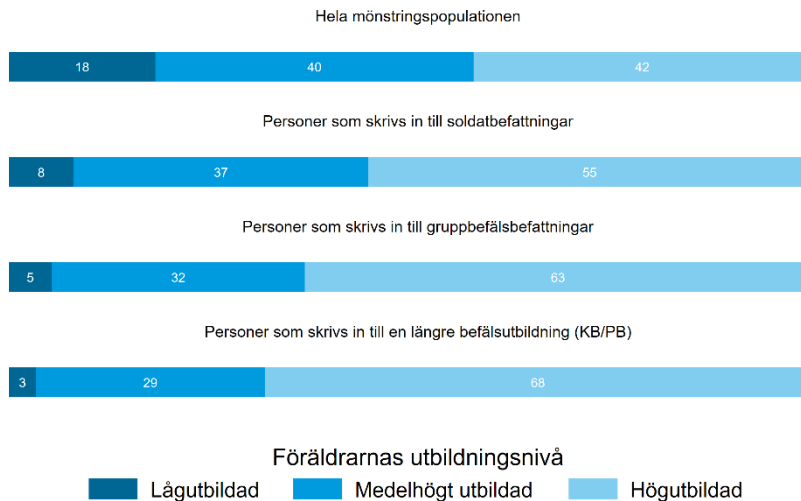
På motsvarande sätt är personer som kommer från socioekonomiskt svaga miljöer underrepresenterade. I hela mönstringspopulationen hade 18 procent lågutbildade föräldrar. Motsvarande siffror för den delmängd av ungdomar som sedan kallades till mönstring och skrevs in till grundutbildning med värnplikt var 13 respektive 7 procent.

Figur 2. Socioekonomisk sammansättning (utifrån föräldrarnas utbildningsnivå) över mönstringsprocessen. Figuren baseras på data över 469 777 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004, varav 74 586 personer kallades till mönstring och 19 416 personer skrevs in till grundutbildning med värnplikt (observationer där information om föräldrarnas utbildningsnivå saknas ingår inte).

Det sker även en social sortering inom gruppen som skrivs in till grundutbildning. Figur 3 visar hur sammansättningen utifrån föräldrarnas utbildningsnivå ser ut på olika befattningskategorier. Andelen individer med högutbildade föräldrar ökar tydligt mellan soldatbefattningar, gruppbefälsbefattningar och längre befälsutbildningar. Bland de ungdomar som skrevs in till en längre befälsutbildning hade nästan 70 procent högutbildade föräldrar, medan motsvarande andel bland de som skrevs in till en soldatbefattning var 55 procent. Det är alltså inte bara sannolikheten att bli uttagen som skiljer sig åt med avseende på

föräldrarnas utbildningsnivå, utan också vilken typ av utbildning och befattning man hamnar i.

Figur 3. Socioekonomisk sammansättning (föräldrarnas utbildningsnivå) över olika befattningskategorier. Figuren baseras på data över 469 777 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004, varav 19 416 personer skrevs in till grundutbildning med värnplikt. Befattningskategorier är härledda utifrån befattningskoder (900=soldatbefattning; 800=gruppbefälsbefattning; 700/600=längre befälsutbildning).

Sammantaget visar resultaten att det finns en tydlig social snedrekrytering till värnpliktsutbildningen. Personer med lågutbildade föräldrar är underrepresenterade bland de som skrivs in till grundutbildning med värnplikt. Samtidigt är personer med högutbildade föräldrar överrepresenterade. Den sociala snedrekryteringen sker redan vid mönstringsprocessens allra första steg, men den mest påtagliga sorteringen baserat på social bakgrund sker i mönstringens andra steg, i samband med mönstringstester och inskrivning. Till detta kommer dessutom en tydlig intern sortering bland de inskrivna, där social bakgrund i ganska stor utsträckning hänger samman med vilken typ av befattning individen får under värnplikten.¹⁹

¹⁹ Även om den sociala snedrekryteringen i denna studie främst analyseras utifrån föräldrarnas utbildningsnivå, skiljer sig de värnpliktiga från mönstringspopulationen i flera andra avseenden. I Bilaga 2 presenteras kompletterande figurer som visar hur andelen inskrivna till grundutbildning med värnplikt varierar med föräldrarnas inkomster; migrationsbakgrund; föräldrars arbetslöshet, och huruvida familjen tagit emot ekonomiskt bistånd. Dessa alternativa mått på social snedrekrytering visar på samma mönster som föräldrarnas utbildningsnivå: ungdomar från starka sociala miljöer och ungdomar som har en svensk bakgrund tenderar att bli inskrivna till värnplikt i betydligt högre utsträckning än ungdomar från svagare sociala miljöer och ungdomar som har en utländsk bakgrund.

4.2 Vad kan förklara den sociala snedrekryteringen?

Även om det i grund och botten inte är frivilligt att mönstra och göra värnplikt, så kan individens intresse och motivation alltjämt spela en stor roll för vem som mönstrar och gör grundutbildning. När värnplikten återaktiverades 2017 var utgångspunkten att så långt som möjligt ta hänsyn till den enskildes intresse och motivation (Försvarsdepartementet, 2017). En möjlig förklaring till den sociala snedrekryteringen är därför att intresse och motivation skiljer sig åt mellan olika grupper.

Den sociala snedrekryteringen kan också tänkas bero på att lika motiverade ungdomar, men med olika social bakgrund, presterar olika bra under mönstringen. Eller att de har olika fysiska och hälsorelaterade förutsättningar för värnplikt.²⁰

För att undersöka vilka mekanismer som bäst kan förklara den sociala snedrekryteringen till värnpliktsutbildningen användes linjära regressionsmodeller. I dessa regressionsmodeller adderas successivt förklaringsvariabler som beskriver individens inställning till att göra grundutbildning och hur individen presterat under mönstringsprocessens olika steg.²¹ Genom att observera hur skillnaderna mellan ungdomar som har hög- respektive lågutbildade föräldrar förändras när nya förklaringsvariabler adderas blir det möjligt att se vilka bakgrundsfaktorer som är mest betydelsefulla för att förklara snedrekryteringen.

Analysen är uppdelad i två delar. I den första delen studeras vilka faktorer som kan förklara den sociala snedrekrytering som sker vid mönstringsprocessens första steg, när ungdomarna kallas till mönstringstester. I den andra delen studeras vilka faktorer som kan förklara den sociala snedrekrytering som sker i samband med mönstringens andra steg, när ungdomarna genomför mönstringstester och blir inskrivna till grundutbildning.

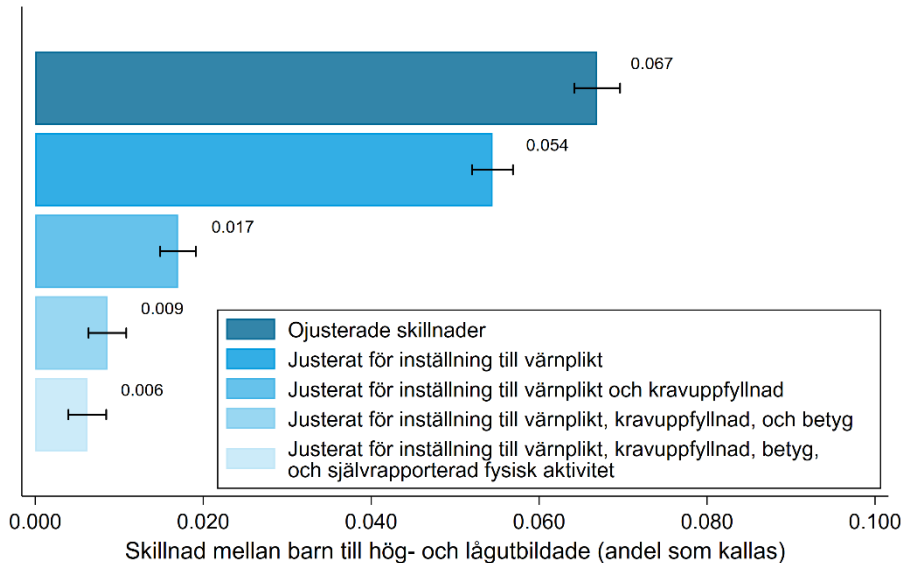
4.2.1 Mönstringens första steg: kallelse till mönstringstester

Figur 4 visar vilka faktorer som förklarar skillnaden i andelen som blir kallad till mönstring, mellan ungdomar som har hög- respektive lågutbildade föräldrar. Den översta stapeln visar skillnaden mellan personer som har samma kön och födelseår.

²⁰ En ytterligare tänkbar förklaring är att det förekommer godtycklig särbehandling eller diskriminering under mönstringsprocessen. Detta är dock inte något som explicit undersöks i den här studien. Fokus ligger i stället på att analysera hur skillnader i motivation, prestation och andra observerbara faktorer samvarierar med den sociala snedrekrytering som framträder i mönstrings- och inskrivningsprocessen. Samtidigt innebär analysen att i den mån skillnaderna mellan grupperna helt försvinner när observerbara faktorer kontrolleras för, finns det inget i datamaterialet som tyder på att lika meriterade ungdomar behandlas olika.

²¹ I samtliga modellspecifikationer ingår förklaringsvariabler för individens kön och födelseår.

I denna jämförelse har personer med högutbildade föräldrar en högre sannolikhet att bli kallad till mönstring än personer med lågutbildade föräldrar. Andelen totalförsvarspliktiga som blir kallade till mönstring är omkring sju procentenheter högre bland barn till högutbildade, än bland barn till lågutbildade.

Figur 4. Skillnaden i andelen som blir kallad till mönstring mellan personer med högutbildade och lågutbildade föräldrar. Analysen baseras på data över 463 541 totalförsvarspliktiga, födda mellan 2000 och 2004. I genomsnitt kallades omkring 16 procent av dessa individer till mönstring. Felstaplarna representerar 95-procentiga konfidensintervall. Samtliga jämförelser tar hänsyn till individens kön och födelseår.

Nästa stapel kontrollerar för personens inställning till att göra värnplikt. Det innebär att personer med liknande motivation och intresse för värnplikt jämförs med varandra. Det gör att skillnaden mellan grupperna minskar något, men sannolikheten för att en person med högutbildade föräldrar ska kallas till mönstring är alltså betydligt högre jämfört med personer med lågutbildade föräldrar.

I den tredje stapeln inkluderas bakgrundsvariabler för huruvida personen kvalificerade sig för mönstring. Det innebär att personer med högutbildade föräldrar jämförs med personer med lågutbildade föräldrar som i lika utsträckning uppfyller de grundläggande kraven för att kunna bli kallade till mönstring. Detta bidrar till en betydande minskning av skillnaden mellan grupperna. Det tyder på att en stor

del av den ursprungliga skillnaden i kallelser har att göra med att personer med högutbildade föräldrar i högre grad kvalificerar sig för mönstring.²²

I de fjärde och femte staplarna adderas förklaringsvariabler för betyg i årskurs nio och självrapporterad fysisk aktivitet (hur ofta man tränar eller ägnar sig åt fysiskt krävande aktiviteter). När dessa variabler hålls konstanta minskar skillnaden mellan grupperna ytterligare och är i praktiken nära noll. Kvar finns endast en liten skillnad som inte fångas av de inkluderade variablerna (0,6 procentenheter).

Sammantaget visar resultaten att den sociala snedrekrytering som uppstår i mönstringsprocessens första steg endast till en mindre del kan förklaras av skillnader i inställning till värnplikt mellan olika socioekonomiska grupper. Denna faktor kan förklara ungefär en femtedel av den observerade skillnaden mellan barn till hög- och lågutbildade. Den kvarvarande och betydligt större delen kan i huvudsak förklaras av att ungdomar med högutbildade föräldrar i högre utsträckning uppfyller de grundläggande (och i huvudsak hälsorelaterade) kraven för att kunna bli kallade till mönstring, att de har bättre betyg i skolan och att de uppper en högre fysisk aktivitetsnivå.

4.2.2 Mönstringens andra steg: mönstringstester och inskrivning

Figur 5 visar vilka faktorer som förklarar skillnaden i andelen som blir inskriven till värnplikt, mellan mönstrande ungdomar som har hög- respektive lågutbildade föräldrar. Den översta stapeln visar skillnaden mellan mönstrande personer som har samma kön och födelseår. I denna jämförelse har mönstrande personer med högutbildade föräldrar en högre sannolikhet att bli inskrivna än personer med lågutbildade föräldrar. Andelen mönstrande som blir inskrivna till grundutbildning är omkring 18 procentenheter högre bland barn till högutbildade, än bland barn till lågutbildade.

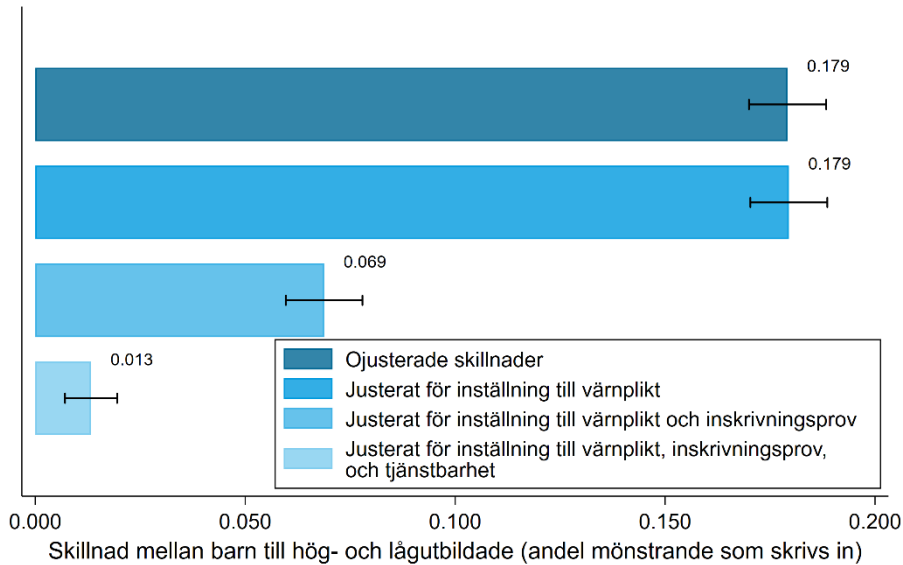
Nästa stapel kontrollerar för individens inställning till att göra värnplikt. Det innebär att mönstrande personer med liknande motivation och intresse för värnplikt jämförs med varandra. Skillnaden mellan grupperna är mer eller mindre densamma även efter att regressionsmodellen kontrollerar för inställning. Intresse och motivation för värnplikt verkar därmed inte kunna förklara den sociala snedrekrytering som sker under mönstringens andra steg.

I den tredje stapeln inkluderas variabler som beskriver personens prestation på mönstringens inskrivningsprov. Det innebär att personer med högutbildade föräldrar jämförs med personer som har motsvarande resultat på inskrivningsprovet men som har lågutbildade föräldrar. När provresultaten hålls konstanta minskar skillnaden mellan grupperna avsevärt. Det tyder på att en stor del av den

²² I Bilaga 1 finns en figur som visar hur stor andel av de olika sociala grupperna som kvalificerar sig för vidare mönstringstester.

ursprungliga skillnaden i inskrivning har att göra med att personer med högutbildade föräldrar presterar bättre på inskrivningsprovet.

I den fjärde stapeln adderas förklaringsvariabler som fångar individens tjänstbarhet. När dessa variabler hålls konstanta minskar skillnaden mellan grupperna ytterligare. Kvar finns endast en relativt liten skillnad som inte fångas av de inkluderade variablerna (1,3 procentenheter).

Figur 5. Skillnaden i andelen som blir inskriven till grundutbildning mellan mönstrande personer med högutbildade och lågutbildade föräldrar. Analysen baseras på data över 68 144 mönstrande personer, födda mellan 2000 och 2004. I genomsnitt skrevs omkring 28 procent av dessa personer in till grundutbildning. Felstaplarna representerar 95-procentiga konfidensintervall. Samtliga jämförelser tar hänsyn till individens kön och födelseår.

Sammantaget visar resultatet att den sociala snedrekrytering som sker under mönstringsprocessens andra steg inte har något att göra med skillnader i intresse och motivation. Den sociala snedrekryteringen beror i stället nästan helt på skillnader i resultaten på mönstringens begåvningsstest och på skillnader i förutsättningarna att klara en värnpliktsutbildning. Mönstrande ungdomar som har högutbildade föräldrar tenderar att uppfylla kraven för att få göra värnplikt i betydligt högre utsträckning än ungdomar som har lågutbildade föräldrar.²³

²³ I Bilaga 1 finns en figur som visar hur stor andel av de olika sociala grupperna som uppfyller de lägsta kraven för att skrivas in till grundutbildning med värnplikt.

5 Diskussion

Värnplikten som samhällsinstitution har traditionellt vilat på en politisk föreställning om att Sveriges försvar är en angelägenhet för hela den svenska befolkningen och att värnplikten bidrar till folkförankringen av det militära försvaret. Trots detta vet vi förvånansvärt lite om hur sambandet ser ut mellan social bakgrund och militär utbildning.

Denna rapport bidrar med ny kunskap genom att studera hur föräldrarnas utbildningsnivå hänger ihop med värnpliktstjänstgöring i Sverige. Syftet med rapporten var dels att beskriva skillnader i inskrivning till värnplikt mellan olika socioekonomiska grupper, dels att undersöka vilka faktorer som kan tänkas förklara dessa skillnader.

Resultaten visar på ett tydligt samband mellan inskrivning till värnpliktsutbildning och socioekonomisk status; ju högre utbildning som föräldrarna har, desto vanligare är det att göra värnplikt. Ungdomar från socioekonomiskt svaga miljöer är därför underrepresenterade bland de som skrivs in till värnplikt i Sverige, medan ungdomar med en starkare socioekonomisk bakgrund är överrepresenterade. Denna sociala snedrekrytering sker redan när ungdomarna kallas till mönstring, men blir som mest påtaglig i samband med mönstringstester och inskrivning.

Den sociala snedrekryteringen beror huvudsakligen på att olika sociala grupper presterar olika bra under mönstringsprocessen och har olika bra förutsättningar att klara av en värnpliktsutbildning. Ungdomar från starka socioekonomiska miljöer uppfyller de grundläggande kraven för att få mönstra och göra värnplikt i betydligt högre utsträckning än ungdomar från svaga socioekonomiska miljöer.

Att personer med lågutbildade föräldrar mer sällan får göra värnplikt beror inte på godtycklig särbehandling; det är istället en oavsiktlig konsekvens av att Plikt- och prövningsverket, i enlighet med lagstiftningen, strävar efter att skriva in de mest lämpade till grundutbildning.²⁴ Detta resulterar också i att den sociala snedrekryteringen blir än tydligare till befattningar som ställer särskilt höga krav på de värnpliktigas förmågor, som exempelvis längre befälsutbildningar. På så vis liknar övergången i värnplikt övergången i högre (civil) utbildning; ju hårdare konkurrens om utbildningsplatserna och ju högre krav på prestation och betyg, desto större blir den sociala obalansen i studentpopulationen (Bryntesson & Börjesson, 2021; Statistiska centralbyrån, 2024). I detta sammanhang är det intressant att notera att den sociala sammansättningen bland värnpliktiga inskrivna på en lång befälsutbildning i stort motsvarar den bland studenter på läkarutbildningen, vilket

²⁴ I Bilaga 3 finns en figur som illustrerar den positiva selektion som sker i mönstringsprocessen, baserat på fördelningen av meritvärden från årskurs 9. Figuren visar tydligt att mönstringsprocessen i stor utsträckning ”skär bort svansen” i betygsfördelningen för dem som gör värnplikt; individer med de lägsta betygen sorteras i princip helt bort under mönstringen.

är en utbildningsinriktning som brukar anses ha en ovanligt sned social sammansättning (Dryler, 2020). Detta får sannolikt, över tid, även en tydlig effekt på den sociala sammansättningen i den svenska officerskåren, eftersom värnpliktiga som genomgår befälsutbildning utgör den viktigaste rekryteringsbasen för officerutbildningen.

På samma sätt som inom den amerikanska militären (Asoni m.fl., 2022) verkar även det svenska försvarets rekrytering ha förskjutits mot socioekonomiskt starka grupper. I början av 1990-talet, då en relativt stor andel av den manliga årskullen skrevs in till värnplikt, speglade den genomsnittlige värnpliktige den genomsnittlige mönstrande personen ganska väl i fråga om social bakgrund (se Tabell 1 i Hjalmarsson & Lindquist, 2019).

Den förändring som skett sedan dess hänger sannolikt samman med att Försvarsmakten idag är numerärt mindre, men också att teknologiska och doktrinära utvecklingar har gjort den militära organisationen mer komplex. Fler ungdomar konkurrerar i dag om färre utbildningsplatser och möter högre krav på kompetens och förmåga. Försvarsmakten, och i synnerhet Armén, som av tradition är den försvarsgren där de allra flesta värnpliktiga tjänstgör, har genomgått en omfattande modernisering sedan invasionförsvarets tid. Detta återspeglas inte minst i vilka befattningar som värnpliktiga kan tjänstgöra på; många av de befattningar med låga krav (exempelvis handräckningstjänst) som fanns förr har försvunnit ur den militära organisationen, samtidigt som nya har tillkommit och som har betydligt högre krav (exempelvis cybersoldater).²⁵ Mycket talar dessutom för kraven på framtidens soldater och sjömän kommer att öka (Asoni m.fl., 2022; Johansson, 2021).

Att snedrekryteringen i stor utsträckning beror på bakomliggande skillnader i förmåga och förutsättningar, snarare än skillnader i intresse och motivation, gör det antagligen svårt att minska den sociala sorteringen utan att kompromissa med de krav som ställs på de värnpliktiga. Det kan därför sägas finnas en konflikt mellan två motstridiga mål: dels att den bäst lämpade ska skrivas in för värnplikt, dels att genom värnplikten uppnå en social representation inom försvaret (Almén, 2025).

Samtidigt är det viktigt att poängtera att det, utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv, inte finns något som säger att det är mest effektivt att per automatik alltid skriva in de som presterar allra bäst under mönstringen till värnplikt – även om det från försvarets perspektiv kanske framstår som det. Kostnaden för samhället av att en högpresterande person gör värnplikten, istället för att arbeta eller studera, måste vägas mot nyttan av att försvaret har tillgång till honom eller henne (se Hansen & Weisbrod, 1967). En samhällsekonomiskt effektiv lösning handlar därför snarare om att, allt annat lika, *undvika* att skriva in individer med hög inkomspotential i

²⁵ Försvarsberedningen gör i sin rapport *Stärkt försvarsförmåga, Sverige som allierad* (Ds 2024:6, s.175) en liknande observation och skriver att "Försvarsmaktens kravprofil för många befattningar [är] idag [...] betydligt högre än de krav som fanns före det att värnplikten lades vilande 2010".

det civila arbetslivet till värnplikt. Berck och Lipow (2011, s. 102) noterar, i linje med detta, att uppskov eller undantag för personer som ska studera på högskola eller universitet är en vanligt förekommande strategi för att hålla nere de samhällseliga kostnaderna för ett värnpliktsförsvaret. Försvarsberedningen är i rapporten *Stärkt försvarsförmåga, Sverige som allierad* (Ds 2024:6, s. 175) inne på ett liknande resonemang och menar att ett "[u]ttag av överkvalificerade innebär [...] att Försvarsmakten tar ut individer som den inte behöver och som skulle kunna göra mer nytta i andra delar av totalförsvaret".²⁶

Värnplikt framhålls ibland som ett möjligt politiskt verktyg för att främja social integration bland ungdomar och överbrygga sociala klyftor i samhället (se Henreksson m.fl., 2014; A. Lindberg, 2015; Sveriges Riksdag, 2020; Westerholm, 2023). Dessa föreställningar om värnpliktens sociala betydelse verkar dock bygga på (det felaktiga) antagandet att de ungdomar som gör värnplikten representerar ett tvärsnitt av befolkningen. I själva verket leder den militära mönstringen till en social sortering som resulterar i en relativt homogen grupp värnpliktiga, som till ganska stor del består av ungdomar från starka socioekonomiska miljöer. Samtidigt tenderar ungdomar med socioekonomiskt svaga bakgrunder att sorteras bort under mönstringsprocessen. Det är därför mycket tveksamt att den selektiva värnplikten, som den tillämpas i Sverige idag, skulle kunna fungera som en social smältdegel för ungdomar (se Almén, 2025, för en diskussion).²⁷

Resultatet från denna studie väcker många frågor för framtida samhällsvetenskaplig forskning att ta vidare. Hur kan den sociala snedrekryteringen tänkas påverka försvarets folkförankring och legitimitet på längre sikt? Hur påverkas relationen mellan militären och det civila samhället av en allt större social klyfta? Går det att bredda rekryteringen utan att sänka kraven på de värnpliktiga? Behöver mönstringsprocessen och kravprofiler förändras med syfte att minska den sociala

²⁶ Samtidigt finns det också teoretiska argument till varför det, under vissa förutsättningar, kan vara samhällsekonomiskt effektivt att "överinskriva" värnpliktiga med hög förmåga. Värnpliktiga utgör basen för rekrytering till mer seniora positioner inom försvaret. Eftersom marginalnyttan av förmåga kan tänkas vara högre på dessa seniora positioner, än på mer juniora soldatbefattningar, finns det ett argument att ha en "rekryteringspool" med relativt höga testresultat (se Asch & Warner, 2001; Warner, 1995). Detta måste samtidigt vägas mot risken att högpresterande individer (för vilka alternativkostnaden av militär tjänstgöring är hög) i större utsträckning än andra väljer att lämna Försvarsmakten efter avslutad värnplikt (se Bäckström, 2022).

²⁷ I takt med att värnpliktskullarna växer kommer den sociala sammansättningen på de värnpliktiga, av nödvändighet, att bättre återspegla det omgivande samhället; om *alla* ungdomar skulle göra värnplikt, kan det ju inte förekomma någon social snedrekrytering in i värnpliktsutbildningen. Givet att tillämpningen av mönstring och inskrivning förblir densamma, kommer det dock alltjämt att förekomma social snedrekrytering vid fördelningen av värnpliktiga till *olika befattningar* med sinsemellan olika krav på de värnpliktigas förmåga, exempelvis befattningar för meniga soldater och längre befälsutbildningar. Både Grönqvist & Lindqvist (2016) och Hjalmarsson & Lindqvist (2019), likväl som Almén (2025), visar att denna form av sociala sortering var ett tydligt inslag i värnpliktsförsvaret, även på den tid när en större del av den manliga åldersklassen kallades in till grundutbildning. Detta fenomen är därför på intet sätt ett nytt inslag i den svenska värnpliktsutbildningen och det är tveksamt om värnplikten någonsin haft den sociala funktion som många debattörer tycks se framför sig.

snedrekryteringen?²⁸ Och, är mönstringens krav och tester relevanta för att prediktera en värnpliktigs prestation som soldat eller sjöman? Vidare forskning kring dessa frågor kan bidra till en bättre förståelse för hur värnpliktssystemet fungerar och hur det kan utvecklas i framtiden. Framtida studier bör också, med ett liknande angreppssätt som i denna studie, undersöka hur mönstringsprocessen påverkar könssammansättningen bland de värnpliktiga.

Avslutningsvis är det viktigt att betona att resultatet i denna studie inte bör användas för att dra långtgående slutsatser om egenskaper hos olika grupper i samhället. Även om vissa grupper presterar bättre vid mönstringen än andra, innebär det inte att samma resultat skulle fås om *hela* ungdomspopulationen genomförde mönstringstesterna. Det vi observerar är prestationer hos den delmängd av ungdomar som faktiskt genomför testerna, och denna grupp är inte ett slumpmässigt urval, utan präglas i hög grad av självselektion. Det är fullt möjligt att grunderna för denna självselektion skiljer sig mellan olika befolkningsgrupper. Att undersöka om så är fallet är även det en intressant fråga för framtida forskning.

²⁸ En tänkbar åtgärd för att minska den sociala snedrekryteringen till värnplikten (och därmed även den samhällsekonomiska kostnaden av värnpliktssystemet) är att i ökad utsträckning låta slumpen avgöra vem som blir inskriven till grundutbildning. Om det finns flera mönstrande som uppfyller de *grundläggande* kraven för en viss befattning skulle man helt enkelt kunna lotta om vem som ska skrivas in. Ett sådant system tillämpas exempelvis i Danmark (se Bingley m.fl., 2020, 2021).

6 Referenser

Almén, D. (2025). The Civic-Minded Citizen and the Role of Conscription: Evidence from Sweden. *Political Behavior*, 1–27.

Almén, D. (2026). Effects of selective conscription on the labour market and education: Evidence from Sweden. *European Journal of Political Economy*, 102793.

Anderson, C. J., Getmansky, A., & Hirsch-Hoefler, S. (2020). Burden sharing: Income, inequality and willingness to fight. *British journal of political science*, 50(1), 363–379.

Armor, D. J. (1996). Race and Gender in the US Military. *Armed Forces & Society*, 23(1), 7–27.

Armor, D. J., & Gilroy, C. L. (2010). Changing minority representation in the US military. *Armed Forces & Society*, 36(2), 223–246.

Asch, B. J., & Warner, J. T. (2001). A theory of compensation and personnel policy in hierarchical organizations with application to the United States military. *Journal of Labor Economics*, 19(3), 523–562.

Asoni, A., Gilli, A., Gilli, M., & Sanandaji, T. (2022). A mercenary army of the poor? Technological change and the demographic composition of the post-9/11 U.S. military. *Journal of Strategic Studies*, 45(4), 568–614. <https://doi.org/10.1080/01402390.2019.1692660>

Bachman, J. G., Segal, D. R., Freedman-Doan, P., & O'Malley, P. M. (2000). Who chooses military service? Correlates of propensity and enlistment in the US Armed Forces. *Military Psychology*, 12(1), 1–30.

Berck, P., & Lipow, J. (2011). Military conscription and the (socially) optimal number of boots on the ground. *Southern Economic Journal*, 78(1), 95–106.

Bingley, P., Lundborg, P., & Lyk-Jensen, S. V. (2020). The Opportunity Costs of Mandatory Military Service: Evidence from a Draft Lottery. *Journal of Labor Economics*, 38(1), 39–66. <https://doi.org/10.1086/704495>

Bingley, P., Lundborg, P., & Lyk-Jensen, S. V. (2021). Brothers in Arms: Spillovers from a draft lottery. *Journal of Human Resources*, 56(1), 225–268.

Boehmke, B. C., Johnson, A. W., White, E. D., Weir, J. D., & Gallagher, M. A. (2015). *A multilevel understanding of tooth-to-tail*. 38.

Bove, V., Di Leo, R., & Giani, M. (2022). Military culture and institutional trust: Evidence from conscription reforms in Europe. *American journal of political science*.

Bryntesson, A., & Börjesson, M. (2021). *Forskning om rekrytering till högre utbildning i de nordiska länderna, 2010–2021: En kunskapsöversikt* (Rapporter från forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi). Uppsala universitet.

Bäckström, P. (2022). Self-selection and recruit quality in Sweden's all volunteer force: Do civilian opportunities matter? *Defence and Peace Economics*, 33(4), 438–453.

Bäckström, P. (2025). *Vem vill göra lumpen? Social bakgrund och inställning till värnplikt bland svenska ungdomar* (FOI-rapport No. 5763). Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.

Carlstedt, B. (2000). *Cognitive abilities-aspects of structure, process and measurement*. Göteborgs universitet.

Carlstedt, B., & Annell, S. (2010). *I-prov 2000 för urval av personal till det rekryterade försvaret*. Försvarshögskolan (FHS).

Dryler, H. (2020). *Social snedrekrytering till högskolan i historiskt perspektiv – statistisk uppföljning av medborgare som föddes 1956–1993* (Rapport 2020:18). Universitetskanslersämbetet.

Ds 2024: 6. Stärkt försvarsförmåga, Sverige som allierad.

Elder, G. H. (1986). Military times and turning points in men's lives. *Developmental psychology*, 22(2), 233.

Ellwood, D. T., & Wise, D. A. (1987). Uncle Sam Wants You-Sometimes: Military Enlistments and the Youth Labor Market. I *Public Sector Payrolls* (s. 97–118). University of Chicago Press.

Erikson, R., & Jonsson, J. O. (1993). *Ursprung och utbildning: Social snedrekrytering till högre studier; huvudbetänkande av Utredningen om den Sociala Snedrekryteringen till Högre Studier*. Fritze.

Försvarsdepartementet. (2017). *Regeringsbeslut 3, 2017- 03-02: Uppdrag till Försvarsmakten och Totalförsvarets rekryteringsmyndighet om mönstring och grundutbildning med värnplikt*.

Försvarsmakten. (2023). *Försvarsmaktens medicinska bedömningsgrunder (FM MBG). Utgåva 2024*.

Försvarsmakten. (2025). *Försvarsmaktens budgetunderlag för 2026. Bilaga 1. (Nos. FM2024-21129:5)*.

Graetz, G. (2020). *Technological change and the Swedish labor market*. IFAU-Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy.

Greenberg, K., Gudgeon, M., Isen, A., Miller, C., & Patterson, R. (2022). Army Service in the All-Volunteer Era. *The Quarterly Journal of Economics*, 137(4), 2363–2418. <https://doi.org/10.1093/qje/qjac026>

- Grönqvist, E., & Lindqvist, E. (2016). The making of a manager: Evidence from military officer training. *Journal of Labor Economics*, 34(4), 869–898.
- Hansen, W. L., & Weisbrod, B. A. (1967). Economics of the military draft. *The Quarterly Journal of Economics*, 81(3), 395–421.
- Henreksson, M., Wall, A., Torson Lindberg, M., & Johnson, P. (2014, september 12). Allmän värnplikt ger sociala fördelar. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/70729562-991a-3686-be92-200c50a32aae/allman-varnplikt-ger-sociala-fordelar>
- Hjalmarsson, R., & Lindquist, M. J. (2019). The Causal Effect of Military Conscription on Crime*. *The Economic Journal*, 129(622), 2522–2562. <https://doi.org/10.1093/ej/uez014>
- Holmlund, H., & Nybom, M. (2023). *Utbildning och social rörlighet*. IFAU-Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy.
- Janowitz, M. (1975). The all-volunteer military as a “sociopolitical” problem. *Social Problems*, 22(3), 432–449.
- Johansson, M. (2021). *Teknikutvecklingens påverkan på militär personalförsörjning* (FOI-rapport No. 5089). Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Jonsson, E. (2024). *Rekryteringsunderlaget 2023*. Försvarshögskolan (FHS).
- Jonsson, E., Salo, M., Lillemäe, E., Steder, F. B., Ferst, T., Kasearu, K., Novagroockiene, J., Österberg, J., Sederholm, T., & Svensén, S. (2024). Multifaceted Conscription: A Comparative Study of Six European Countries. *Scandinavian Journal of Military studies*, 7(1), 19–33.
- Kaarkoski, M., & Häkkinen, T. (2022). The Legitimacy of Conscription in Democracy: Connections between Conscription Politics and Public Opinion in Parliamentary Debates in Finland and Sweden in the 2010s. *Journal of Political & Military Sociology*, 49(2), 195–218.
- Kleykamp, M. (2009). A Great Place to Start?: The Effect of Prior Military Service on Hiring. *Armed Forces & Society*, 35(2), 266–285. <https://doi.org/10.1177/0095327X07308631>
- Kleykamp, M. (2013). Unemployment, earnings and enrollment among post 9/11 veterans. *Social Science Research*, 42(3), 836–851. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.12.017>
- Krebs, R. R. (2004). A school for the nation? How military service does not build nations, and how it might. *International Security*, 28(4), 85–124.
- Krebs, R. R. (2009). The citizen-soldier tradition in the united states: Has its demise been greatly exaggerated? *Armed Forces & Society*, 36(1), 153–174.

Lake, D. R. (2019). *The pursuit of technological superiority and the shrinking American military*. Springer.

Ledberg, S. (2019). *Officeren, staten och samhället: Ett professionsperspektiv*. Nordic Academic Press.

Lillemäe, E., Kasearu, K., & Ben-Ari, E. (2024). Conscription and social transformations: Estonia between security needs and social expectations. *Journal of Baltic Studies*, 55(2), 251–270.

Lindberg, A. (2015, november 9). Låt värnplikt bidra till bra integration. *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/rLVR68/lat-varnplikt-bidra-till-bra-integration>

Lindberg, M. (2019). *Why Sweden suspended military service: The policy process from 1990 to 2009*.

Lundquist, J. H. (2008). Ethnic and gender satisfaction in the military: The effect of a meritocratic institution. *American Sociological Review*, 73(3), 477–496.

Lutz, A. (2008). Who joins the military? A look at race, class, and immigration status. *Journal of Political & Military Sociology*, 167–188.

Moskos, C. C. (1977). From institution to occupation: Trends in military organization. *Armed forces & society*, 4(1), 41–50.

Plikt- och prövningsverket. (2024). *Plikt- och prövningsverkets årsredovisning 2023*.

<https://www.pliktverket.se/download/18.629a9bfc18d8738bcb09caa/1708696142632/%C3%85rsredovisning%202023.pdf>

Plikt- och prövningsverket. (2025). *Plikt- och prövningsverkets årsredovisning 2024*. <https://www.pliktverket.se/om-myndigheten/vara-publikationer>

Ranehill, E. (2002). *Social snedrekrytering till högre studier. En litteraturöversikt*. (2002:10). Institutet för Framtidsstudier.

Ruist, J. (2021). *Statistik och regression i praktiken*. Studentlitteratur.

Stanar, D. (2025). A Problem in the Huntingtonian Universe: The Military Side of the Gap. *Armed Forces & Society*, 51(4), 1165–1184.

Statistiska centralbyrån. (2024). *Högskolenybörjare 2023/24 och doktorandnybörjare 2022/23 efter föräldrarnas utbildningsnivå* (Statistiskt meddelande).

Stone, D. F. (2015). Clarifying (opportunity) costs. *The American Economist*, 60(1), 20–25.

Strand, S. (2023). The reactivation and reimagination of military conscription in Sweden. *Armed Forces & Society*, 0095327X231164740.

Sturfelt, L. (2014). The Constantly Conscripted Citizen–The Swedish Army Narrative of Conscription during the Early Cold War. *Militärhistorisk tidskrift*, 1, 23–58.

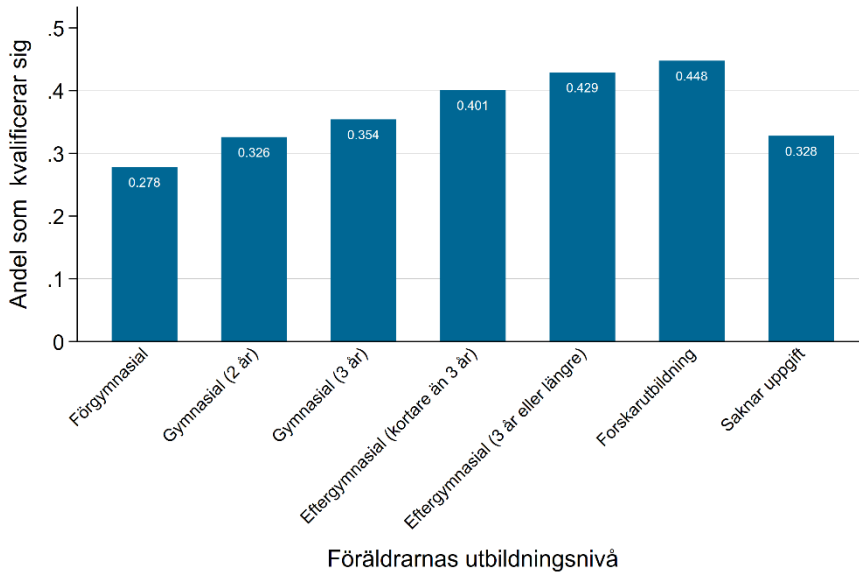
Sveriges Riksdag. (2020, oktober 2). 2020/21:1486 av Ingela Nylund Watz och Abraham Halef. *Värnplikt för ökad säkerhet, gemenskap och samhällsbärande kunskap*.

Torgler, B. (2003). Why do people go to war? *Defence and Peace Economics*, 14(4), 261–280.

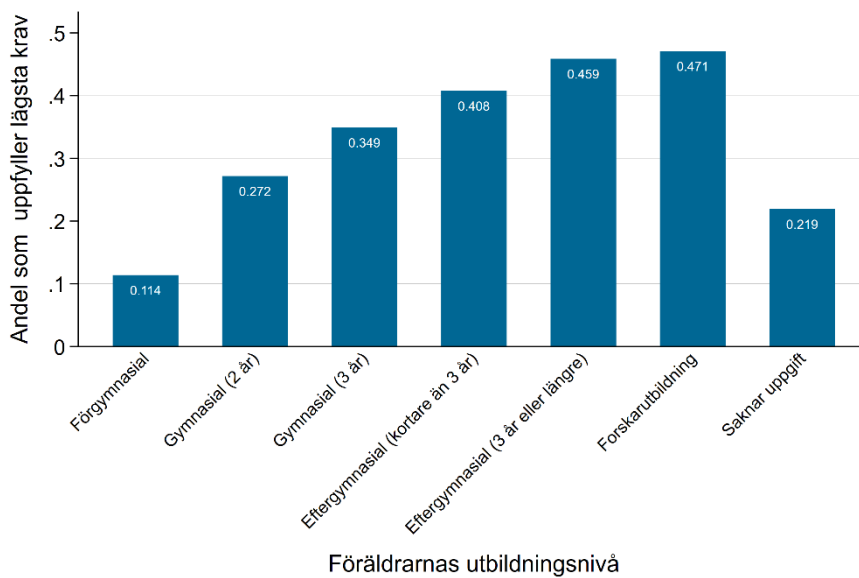
Warner, J. T. (1995). Chapter 13 The economics of military manpower. I *Handbook of Defense Economics* (Vol. 1, s. 347–398). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1574-0013\(05\)80015-8](https://doi.org/10.1016/S1574-0013(05)80015-8)

Westerholm, P. (2023, juli 19). Integration och försvar går ihop. *Smålandsposten*. <https://www.smp.se/artikel/integration-och-forsvar-gar-ihop/>

Bilaga 1: Andel som uppfyller lägsta krav

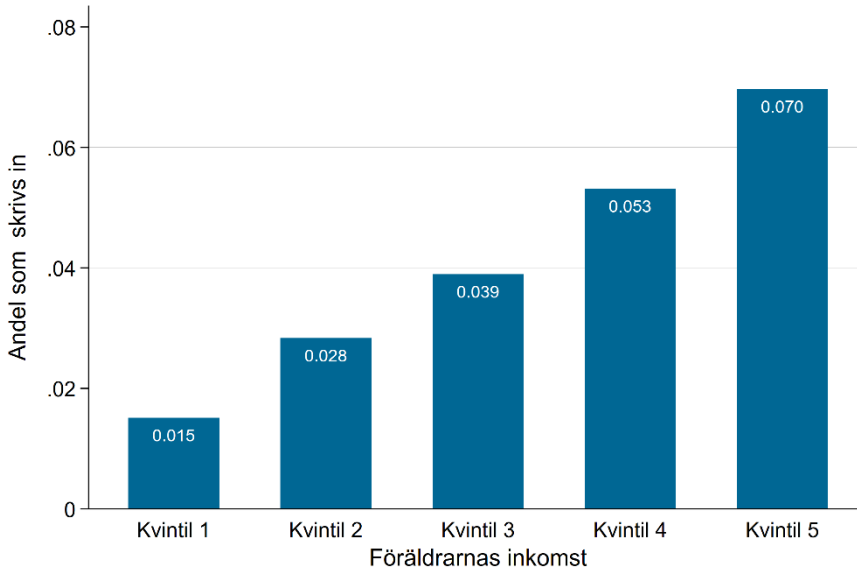

Figur B2.1. Andel av totalförsvarspliktiga som kvalificerar sig för att få göra mönstringstester, uppdelat på föräldrarnas utbildningsnivå. Figuren baseras på data över 476 623 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004.

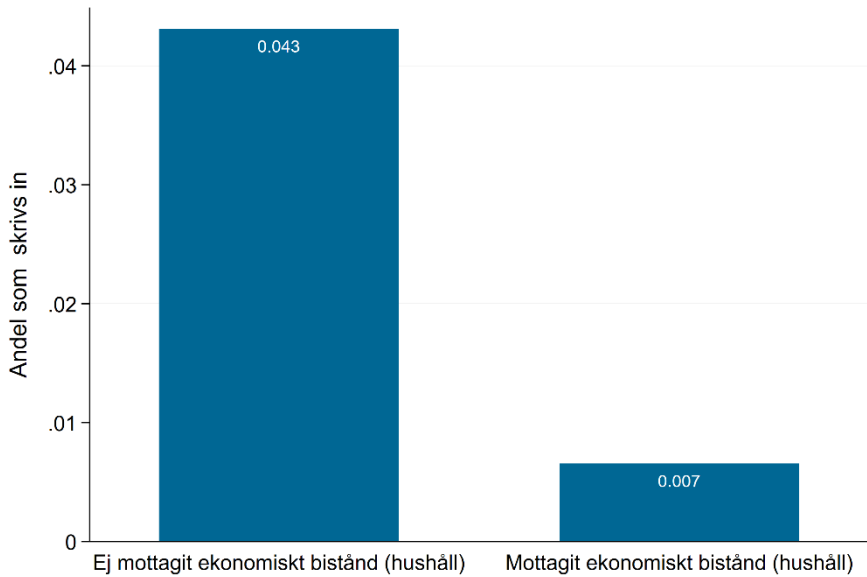

Figur B2.2. Andel av mönstrande som uppfyller de lägsta kraven för att kunna skrivas in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på föräldrarnas utbildningsnivå. Figuren baseras på data över 68 860 personer som mönstrade mellan åren 2018 och 2022.

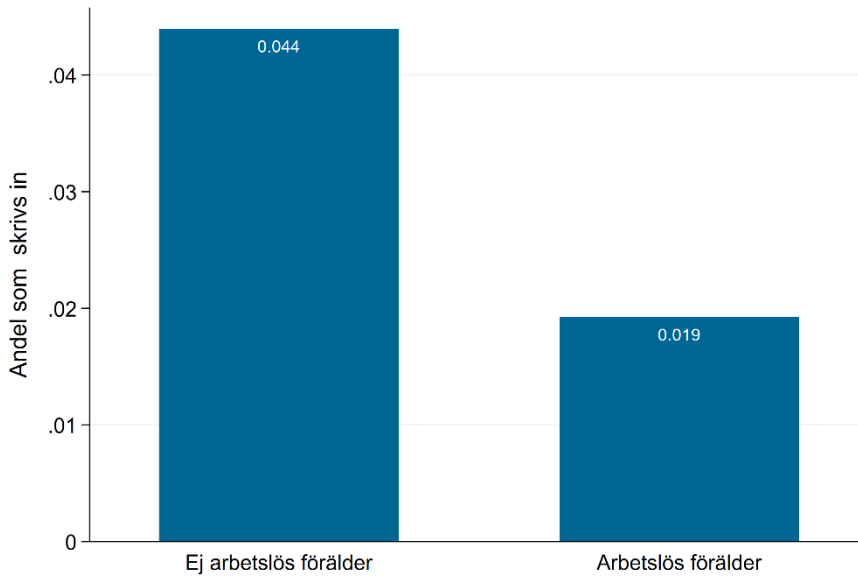
Bilaga 2: Ytterligare indikatorer på social snedrekrytering

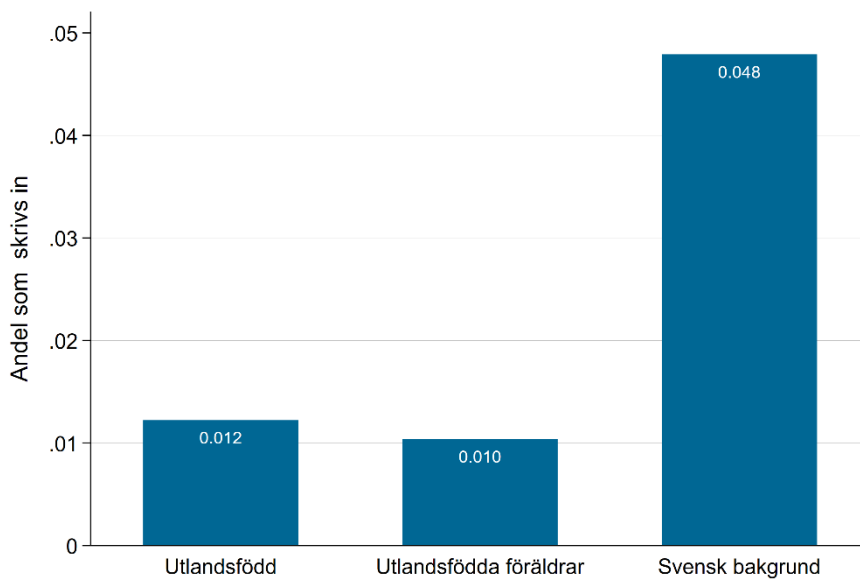
Figur B3.1. Andel som skrivs in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på föräldrars sammanlagda förvärsinkomst under det kalenderår då personen fyllde 18 år. Variabeln antar fem värden, utifrån vilken kvintil som inkomsterna ligger i, under det året. Om föräldrarnas inkomster är i den lägsta femtedelen hamnar de i kvintil 1; om föräldrarnas inkomster är i den högsta femtedelen hamnar de i kvintil 5. Figuren baseras på data över 470 452 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004.

Figur B3.2. Andel som skrivs in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på om personens familj mottagit ekonomiskt bistånd under det kalenderår då personen fyllde 18 år. Ekonomiskt bistånd, även kallat försörjningsstöd eller socialbidrag, är ett tillfälligt stöd från kommunen till personer som inte kan försörja sig själva och sin familj. Figuren baseras på data över 470 452 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004.

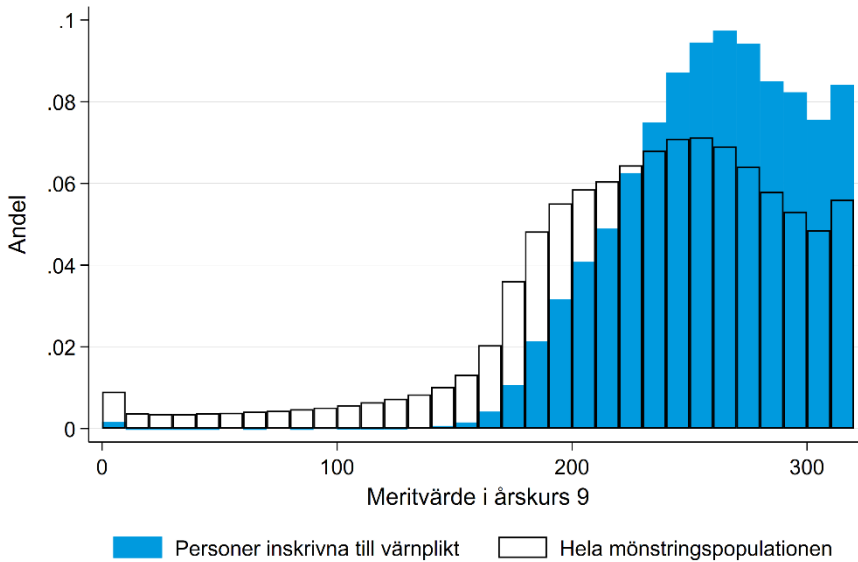

Figur B3.3. Andel som skrivs in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på föräldrarnas arbetslöshet. Som indikation på föräldrarnas arbetslöshet används utbetalning av arbetslöshetsersättning eller ersättning för arbetsmarknadspolitisk åtgärd, under det år som personen fyllde 18 år. Figuren baseras på data över 470 452 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004.

Figur B3.4. Andel som skrivs in till grundutbildning med värnplikt, uppdelat på personens migrationsbakgrund. Med svensk bakgrund avses en person som är född i Sverige och som har minst en förälder som också är född i Sverige. Figuren baseras på data över 476 623 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004.

Bilaga 3: Samband mellan inskrivning och skolbetyg

Figur B4. Histogram över meritvärden från årskurs 9 (summan av de 16 bästa betygen, där betyget A ger 20 poäng) för hela mönstringspopulationen respektive personer som blev inskrivna till grundutbildning med värnplikt. Figuren baseras på data över 469 882 totalförsvarspliktiga födda mellan 2000 och 2004, varav 19 291 personer blev inskrivna till grundutbildning med värnplikt.

ISSN 1650-1942

www.foi.se